

בלב, בקרקבן ובכבד – נחלקו הראשונים אם מקיפים אם לאו. ער"ן ורא"ש. כתב ראב"ן: מקיפים הן בפסוק הן בקרע ובסידוק, מלבד בועות שאמרו חכמים אין מקיפים בהם.

ג. אמר ועירי: חלחולת (= כרכשת) שניקבה, הואיל וירכיים מעמידות אותה, כשרה. והסיק שבמקום הדבוק לירכיים, אפילו ניטל כולו – כשר, והוא שנשתייר בו כדי תפיסה, שהוא כאצבע בשור הגדול (רש"י ור"ג. וע' מ"מ – שחיטה ה, יג; רש"ש לעיל מד. נפש חיה (מרגליות) תרנא, ז). ור"א: שתי אצבעות, ור"א: ארבע. וכ"פ בשו"ע. ע' יו"ד מו, ה).

ד. נחלקו הדעות מהי כרס הפנימית ששנינו שניקובה מטריף במשהו; – סניא דיבי (= 'המעי העיוור'. ר' נתן ור' יהושע בן קרח); איסתומכא (ר' ישמעאל. רש"י: איני יודע מהו. וע' שיטמ"ק; שיחת חולין); מקום צר שבכרס (רב אסי בשם ריו"ח) – ממקום שהכרס הולך מיצר לצד הוושט ע"י דופני החזה, עד סופו (רב אחא בר רב עוא בשם ר' אסי); מקום שאין בו מילת (= מקום חלק שבכרס. ר' יעקב בר נחמני בשם שמואל); טפה בוושט הסמוך לכרס (ר' אבינא בשם גניבא בשם רב. ופרשו לעיל מד). שהוא מקום שמשער בשור הגדול. ור"א: טפה בכרס הסמוך לוושט); כל הכרס כולו – זוהי הכרס הפנימית. (כך אמרו במערבא בשם ר' יוסי בר חנינא); מקום הנפרע (=הנגלה) כשפותחים את הבהמה להוציא המעיין (רבה בר' הונא כפירוש רב אריא). בנהרדעא נהגו כהסבר האחרון, שכל מקום המפרעתא פוסל בנקב משהו, וכל המקומות דלעיל בכלל אותו מקום, מלבד שיטת ר' אבינא בשם רב (טפה בוושט) ושיטת בני מערבא (כל הכרס). (כתב רש"י שלהלכה יש להחמיר בכל הכרס, כבני מערבא. ויש חולקים. ער"ף ורשב"א).

ה. כרס החיצונה – אמרו במערבא בשם ריב"ח – הוא הבשר החופה את רוב הכרס, כלומר כל אותו מקום שכנגד רוב הכרס (שמיעוטה נחבא בצלעות), ואם נקרע שם ברובו – טרפה. (לפי שאר השיטות דלעיל בזהויה הכרס הפנימי, כל השאר שבכרס הריהו נידון ככרס החיצון. עפ"י גמרא ורש"י להלן נב: ושאר ראשונים). ר' יהודה אומר, בין שנקרע רובו, אפילו פחות מטפה, בין שנקרע שם טפה – טרפה. וזהו כשנקרע בקו, אבל בעיגול – אם נקדר ממנו כסלע – טרפה. (ר' אמי, וכ"ד רב נחמן נד: לפהתוס' ור"ג שם). ור' חייא בר אבא אמר: כסלע כשרה, יותר מסלע פסולה. (והוא כשיעור שנכנסים בו שלשה גרעיני תמרה עם סביבותיהן בדוחק או ללא סביבותיהן בריות. רב יוסף) – טרפה. (הלכה כר' יהודה. ר"ף, רמב"ם. ואפשר שר' יהודה לא בא לחלוק אלא לפרש דברי חכמים. ר"ן).

דף נא

פו. א. בהמה שנמצאה בה מחט בעובי בית הכוסות (וההמסס) – האם היא טרפה?

ב. הקונה בהמה מחברו ולאחר שחיטה נמצאה בה מחט בעובי בית הכוסות – האם זה מקח-טעות?

א. מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות – אם המחט בולטת רק בצד הפנימי – כשרה. משני צדדים – טרפה. (ובהמסס – רש"י (מובא בתוס') כתב שאפילו מצד אחד – טרפה, שמה ניקב ועלה שם קרום ואינו ניכר. ורבנו תם חולק, ולזה הסכים הר"ן וכתב התה"ד (קסה) שיש להחמיר להלכה. וע' רמ"א, ש"ך וט"ז – מה, ז; חת"ס יו"ד מח).

(מחט התחובה בצד החיצון של בית הכוסות, אפילו אינה מעבר לעבר – טרפה, שאפילו אינה תחובה כלל חוששים לנקב בשאר מקומות. תוס').

אם לא נמצא עליה קורט דם – אפילו נקבה מעבר לעבר כשרה, בידוע שלאחר שחיטה נתחבה. ניקבה בצד אחד, ונמצא קורט דם מן הצד השני – טרפה. (בדין קורט דם שאוסר, אם דוקא כשהדם מגיע עד חלל הנקב, או גם אם הוא רק מלמעלה – ע' זכר יצחק יח).

ב. הלוקח בהמה ושחטה ומצא מחט תחובה בעובי בית הכוסות באופן המטריף – אם הוגלד פי המכה, בידוע שהמחט נמצאה שם לפחות שלשה ימים, ואם המקח נעשה בתוך שלשה – הרי זה מקח-טעות. לא הוגלד, ואין ידוע אם היתה שם לפני המקח אם לאו – המוציא מחברו עליו הראיה. (ואם שילם מעות, אין להוציא מן המוכר. רש"י. ותוס' כתבו שאפילו לא שילם עדיין, על הלוקח להוכיח שהיתה שם מחט קודם למקח).

פז. האם חוששים לריסוק אברים ולשאר טרפיות במקרים דלהלן? –

- א. בהמה שקפצה מן הגג.
- ב. בהמה שרגליה האחוריות נסרכות.
- ג. זכרים המנגחים זה את זה.
- ד. גנבים הגונבים אילים ומשליכים אותם מעבר לגדר החצר.
- ה. הכה את ראשה במטה, ובא המטה כלפי זנבה, או להפך, או כלפי אמצע גופה; הכה לרוחב הבהמה על גבה – האם יש חשש שנטרפה?
- ו. עגל שנולד זה עתה ולא שהה מעת לעת.
- ז. הפלת הבהמה בבית המטבחים לצורך שחיטה.
- ח. נפולה ששהתה מעת לעת.
- ט. נפולה שנעמדה אחר נפילתה.
- י. הלכה אחר נפילתה.
- יא. עוף שנחבט על פני המים; נפילה על בד מתוח; על ערימת עצמים קטנים.

א. בהמה שקפצה מן הגג, אפילו אינה מסרכת עצמה להעזר בכתלים – כשרה, לפי שהיא אומדת נפשה שיכולה לקפוץ מאותו גובה ללא שיארע לה נזק. (ואפילו גובה כמה קומות. רמב"ן).

ואפילו לא ראינוה שקפצה, אלא היתה על הגג ואח"כ ראינוה למטה, תולים שקפצה לדעת ואמדה נפשה. (רמב"ן).

ב. הסיקו להלכה שבהמה המסרכת רגליה האחוריות – אין חוששים לפגיעה בחוט השדרה אלא תולים בשגרון (-) מחלה מקומית שאינה מטריפה, לפי שהיא מצויה יותר, וכשרה.

ג. זכרים המנגחים זה את זה – אין חוששים משום ריסוקי אברים, ואעפ"י שהם דואבים. ואולם אם נפלו בהכאתם – ודאי חוששים.

ד. אמרו, שהגנבים המשליכים את הבהמה מעבר לגדר, מקפידים להשליכה באופן שאינה נטרפת, על מתניה, ואולם אם החזירה לבית הבעלים מחמת יראה, ולא מחמת תשובה – ודאי חוששים, שאינם מקפידים על שלמותה.

ה. הכה על ראשה והלכה המכה כלפי הזנב, או להפך – אם המטה אינו קצר מאורך הבהמה – אין חוששים משום ריסקו אברים, אבל אם קצה המטה מגיע לגב – חוששים לפגיעה בחוט. וכן אם יש בו קשרים (= תחילות ענפים וכדו'), חוששים לפגיעת הקשרים בשדרה. (ונחלקו הדעות האם מועילה הליכה לפטור מן הבדיקה, אם לאו. ע"ן).

הכה לרחבה על השדרה – חוששים.

בכל מקום שאמרנו כאן 'אין חוששים' – אף בדיקה אינה צריכה. רמב"ם. וכן נוטה הרמב"ן. ויש חולקים. ע' רמב"ן שם. ובמקום ש'חוששים' – לדעת הרמב"ם מועילה לה בדיקה באבריה, ולדעת הרמב"ן והר"ן אין מועיל.

ו. אמר רב נחמן: בית הרחם (כלומר, לידה דרך הרחם) אין בה משום ריסקו אברים, ומותר בשחיטה ללא שהייה מעת לעת וללא הליכה או עמידה. (ונראה שאין חילוק בין לידת יחיד ללידת תאומים. דעת כהן מב, ב).

ז. אמר רב נחמן: בית מטבחים אין בו משום ריסקו אברים (ואפילו הפילוה מגובה. רש"י), וכן נהג למעשה רב יצחק בר שמואל, שאכל מבהמה שהפילוה בבית המטבחים וגנחה מכאב – לפי שבנפילתה היא נועצת צפרניה בארץ, (כי אין מפילים אותה בפתאומיות אלא מעט מעט. רמב"ן).

ח. נפלה ממקום גבוה (עשרה טפחים. ב"ק נא. ובראשונים) ושהתה מעת לעת – מותרת. (אלא שצריכה בדיקה לאחר שחיטתה, כדלהלן. רש"י נו. ותוס' כאן).

ט. אמר רב יהודה אמר רב: עמדה (מעצמה. ראשונים) – מותרת מיד ואינה צריכה מעת לעת, אבל בדיקה לאחר שחיטה – צריכה. רב ירמיה בר אחא אמר רב: פשטה ידה לעמוד אעפ"י שלא עמדה. ורב חסדא אמר: ניערה לעמוד, (ואעפ"י שלא פשטה ידה). ופסקו הלכה כרב יהודה. (ולא די בפשיטות יד לעמוד אלא עמידה ממש. עפ"י רי"ף תוס' ועוד. ואולם יש שפסקו שפשטה ידה – מועיל. ערא"ש).

(לדעת ריש לקיש (בבבבב עד), עמדה – צריכה בדיקה מעת לעת, ושאר החכמים חולקים).

הבדיקה – אמימר בשם רב דימי מנהרדעא אמר: כנגד בני מעיים, ומר זוטרא הביא בשם רב פפא: צריכה בדיקה כנגד בית החלל כולו, (בחוט השדרה, בצלעות ובחוליות – משום שבירת צלעות או עקירת חוליות. רש"י. וכן צריך לבדוק ריאה ובני מעיים, שהם כנגד חלל. ר"ן), אבל אין צריך לבדוק בסימנים, שאינם ניוזקים בנפילה. (ואף לא קרום של מוח. ר"ן ורא"ש).

(יש שכתבו שעכשיו אין אנו בקיאים בבדיקה זו. עפ"י בה"ג. ואולם רש"י (נב). חולק, שאין לו לדיין אלא מה שעניו רואות, אלא שיוהר יפה להביא לפניו את כל הטבחים והבקיאים. ובאו"ז (תטו, תכ) כתב שרש"י לא כ"כ אלא לדורו. והרמ"א כתב שנוהגים לאסור ולא לבדוק. וי"א שלדעת השו"ע יש בדיקה גם עתה. וע' במזבא ביב"א ח"ח ג, ה).

י. הלכה אחר נפילתה – אינה צריכה מעת לעת. לרב יהודה אמר רב, אפילו בדיקה אינה צריכה. ורב חייה בר אשי אמר: צריכה בדיקה (כנ"ל). ופסקו שאינה צריכה בדיקה. (וכ"פ רי"ף ושאר פוסקים, שכן דעת רוב החכמים בבבבבב. ערמב"ן).

רב ירמיה בר אחא אמר רב: עקרה רגלה להלך אע"פ שלא הלכה. (ונחלקו ראשונים להלכה, וכנ"ל לענין פשטה ידה לעמוד).

יא. עוף שנחבט על פני המים, כיון ששט מלא קומתו – דיו, אבל במים זורמים, ושט עם כיוון הזרם – המים הם שהובילוהו ועדיין החשש קיים. מלבד אם הקדים לשוט במהירות יותר משאר קסמים הצפים על פני המים.
נפל על בד מתוח הפרוס באויר – חוששים. אינו מתוח – אין חוששים. היה הבד כפול, אפילו מתוח אין חוששים, לפי שאינו מתוח יפה.
נפל על ערימת עצמים – הכל תלוי בסוג העצמים, כמפורט בגמרא. ונתנו כלל בדבר: כל הדברים המחליקים שאינם נכבשים ומתהדקים להיות כגוש קשה – אין חוששים (ובלבד שלא יהיו חדים).

דף נב

פח. א. עוף שנדבק לרף ופורח עמו ונופל על הקרקע – האם הוא נטרף בכך?
ב. מתי נעשית הבהמה טרפה בשבירת צלעות וחוליות או בעקירתן?
ג. מהו שיעור חביסת גולגולת להעשות טרפה?
ד. נקרע בשר החופה את רוב הכרס – מתי נעשה טרפה?

א. דבוק – רב אשי התיר ואמימר אסר. נחלקו שתי לשונות האם מחלוקתם אמורה בשנדבק בשתי גפיו, אבל באחת – מותר לכו"ע, או להפך, נחלקו באחת, אבל בשתים – אסור. והסיקו הלכה נדבק בשתים אסור באחת מותר.

ב. נשברו 12 צלעות, שהן רוב צלעות מ-22 צלעות גדולות שיש בהן מוח – טרפה. ובלבד שנשברו מחציין כלפי שדרה ולא בחצי שלצד החזה.

נעקרה צלע וחוליה עמה, אפילו רק חצי חוליה – טרפה (רב).
עקירת צלע ללא חוליה – לבן זכאי אינה טרפה עד שייעקרו רוב צלעות שבצד אחד, (6 צלעות). ולר' יוחנן – רק ברוב שני צדדים (12). (וסוגיין כר' יוחנן. רי"ף, שו"ת הרשב"א שצו. ולדעת שמואל, כנראה מפרש"י, אפילו צלע אחת שנעקרה מחוליתה והחוליה קיימת – טרפה. והתוס' חולקים).
עקירת חוליה – לב"ה: טרפה בעקירת חוליה אחת. לב"ש: שתי חוליות.
(בהמה שנחסרו צלעות מתחילת ברייתה – כתב בתרומת הדשן (קעז) שאינה טרפה. וע"ע שו"ת הרשב"א שצו).

ג. גולגולת שנחבסה (= נחבטה ונתמעכה) ברובה – טרפה. נסתפק ר' ירמיה אם רוב גובהה (מן העינים ולמעלה. רש"י) או צריך רוב היקפה. 'תיקו'.

ד. לדעת בני מערבא, נקרע רוב בשר החופה את רוב הכרס – טרפה. לשמואל, נסתפק רב אשי שמא אינה נטרפת בקרע ברוב הבשר אלא עד שיינטל רובו. (ולא פשטו את הספק).

דפים נב – נג

פט. באלו מיני בעלי החיים קיים דין 'דרוסה'?